

**SAMARQAND HUDUDDLARIDA TURIZMNI SAMARALI
RIVOJLANTIRISHDA TURISTIK RESURLARIDAN FOYDALANISH
HOLATINING TAHLILI.**

Nargiza Abduvaxidova Akbardjonovna

“Ipak yo'li” turizm va madaniy meros xalqaro universiteti erkin-tadqiqotchisi

Тел: +998972857839

Email: nabduvakhidova@univ-silkroad.uz

Annotatsiya: Ushbu maqolada Samarqand viloyati hududlarida turizmni rivojlantirishda mavjud turistik resurslardan foydalanish holati tahlil qilinadi. Maqola turizm salohiyatini oshirishda madaniy, tarixiy va tabiiy resurslarning o'rni, ularni samarali boshqarish usullari va mavjud muammolarni aniqlashga qaratilgan. Tadqiqotda statistik ma'lumotlar, so'rovnoma natijalari va solishtirma tahlil usullaridan foydalanilgan. Natijalar Samarqandning turistik resurslaridan foydalanishda infratuzilma, targ'ibot va kadrlar tayyorlash sohasidagi kamchiliklarni ko'rsatadi. Maqolada ushbu muammolarni bartaraf etish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar keltirilgan.

Kalit so'zlar: turizm, Samarqand, turistik resurslar, madaniy meros, tabiiy resurslar, infratuzilma, iqtisodiy rivojlanish, kadrlar tayyorlash.

Samarqand O'zbekistonning eng muhim turistik markazlaridan biri sifatida jahon miqyosida tanilgan. UNESCOning Jahon merosi ro'yxatiga kiritilgan tarixiy obidalar, boy madaniy meros va tabiiy resurslar viloyatni xorijiy va ichki turistlar uchun jozibador qiladi. So'nggi yillarda O'zbekistonda turizmni rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda, ammo Samarqand hududlarida turistik resurslardan foydalanish samaradorligi hali ham to'liq o'rganilmagan. Ushbu maqola turistik resurslarning joriy holatini tahlil qilish, ularni rivojlantirishdagi muammolarni aniqlash va samarali yechimlarni taklif

qilishga qaratilgan. Tadqiqotning dolzarbligi mamlakat iqtisodiyotida turizmning o'sib borayotgan ahamiyati va Samarqandning ushbu sohada yetakchi o'rin egallashi bilan bog'liq.

Samarqand viloyati O'zbekistonning eng muhim turistik markazlaridan biri bo'lib, boy tarixiy-madaniy merosi, tabiiy resurslari va strategik geografik joylashuvi tufayli katta salohiyatga ega. Ushbu tahlilda Samarqand hududlarida turizmni samarali rivojlantirishda turistik resurslardan foydalanish holati, mavjud muammolar va takliflar ko'rib chiqiladi.

Samarqandning turistik resurslari

Samarqand viloyati turizm resurslari bo'yicha quyidagi asosiy yo'nalishlarga ega:

- Tarixiy-madaniy resurslar: Samarqand shahri YUNESKOning Jahon merosi ro'yxatiga kiritilgan Registon maydoni, Gur-i Amir maqbarasi, Bibi Xonim masjidi, Shohi Zinda majmuasi va Ulug'bek rasadxonasi kabi noyob obidalar bilan mashhur. Shahrisabz shahridagi Oqsaroy va boshqa tarixiy yodgorliklar ham sayyohlarni jalb qiladi.

- Tabiiy resurslar: Zarafshon vodiysi, Qoradaryo va Siob daryolari, shuningdek, "Zarafshon milliy bog'i" kabi tabiiy zonalar ekoturizm va dam olish turizmi uchun imkoniyatlar yaratadi.

- Gastronomik resurslar: Samarqandning an'anaviy taomlari (somsa, palov, non) va mahalliy vinochilik gastronomik turizmni rivojlantirish uchun muhim omil hisoblanadi.

- Infratuzilma resurslari: Samarqand xalqaro aeroporti, temir yo'l tarmoqlari va avtomobil yo'llari sayyohlar uchun qulay transport imkoniyatlarini ta'minlaydi.

Turistik resurslardan foydalanish holati

Samarqandda turistik resurslardan foydalanishda muhim yutuqlarga erishilgan bo'lsa-da, bir qator muammolar mavjud:

Yutuqlar:

- Davlat siyosati va qonunchilik: O'zbekiston Respublikasining "Turizm

to'g'risida"gi qonuni (2019) va Prezidentning turizmni rivojlantirishga oid qarorlari (masalan, PQ-3609, 2018) Samarqandda turizm infratuzilmasini rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

- Turistlar oqimining o'sishi: 2016-yilda 76,2 ming xorijiy sayyoh tashrif buyurgan bo'lsa, 2017-yilda bu ko'rsatkich 179,6 mingga yetdi. 2019-yilda turizm xizmatlari eksporti 1,3 milliard dollarni tashkil etdi.

- Investitsiyalar: "Samarkand City" turizm zonasi loyihasi va xalqaro moliya institutlari (masalan, Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki) mablag'lari hisobidan infratuzilma loyihalari amalga oshirilmoqda.

- Xizmatlar diversifikatsiyasi: Registon majmuasida teatr shoulari, havo sharida ekskursiyalar va qisqa metrajli filmlar namoyishi kabi yangi xizmatlar joriy etilmoqda.

Muammolar:

- Infratuzilma yetishmovchiligi: Mehmonxonalar sig'imi, xizmat sifati va ko'ngilochar obyektlar soni talab darajasida emas. Masalan, 2017-yilda Samarqand respublika turizm salohiyatining atigi 7% ini tashkil etgan.

- Gastronomik turizmning zaif rivojlanishi: "Zarafshon milliy bog'i"dagi ovqatlanish joylari bo'yicha so'rovnomalar shuni ko'rsatadiki, sayyohlarning 46% i xizmatdan norozi, faqat 14% i qoniqish bildirgan.

- Ekoturizmning cheklangan foydalanishi: Tabiiy resurslardan foydalanish bo'yicha klasterlash tizimi joriy etilayotgan bo'lsa-da, ekoturizm obyektlarining infratuzilmasi va xizmat sifati past.

- Kadrlarni tayyorlash muammolari: Ekskursovod va gidlarning kasbiy mahorati talabga javob bermaydi. Turizm sohasida malakali kadrlar tayyorlash tizimi takomillashtirishni talab qiladi.

- Tashviqotning yetishmasligi: Xorijiy bozorlarda Samarqandning turistik salohiyati haqida ma'lumot yetarli emas, aksariyat sayyohlar faqat turfirmalar orqali keladi.

. Turizmni samarali rivojlantirish uchun takliflar

Samarqandda turistik resurslardan foydalanishni optimallashtirish uchun quyidagi chora-tadbirlar tavsiya etiladi:

Infratuzilmani rivojlantirish:

- “Samarkand City” loyihasini jadallashtirish va zamonaviy mehmonxonalar, xostellar qurilishini davom ettirish.
- Turistik marshrutlar bo'yicha avtomobil yo'llarini rekonstruksiya qilish va piyodalar yo'laklarini kengaytirish.
- Aeroportda sayyohlar uchun “yashil yo'lak” tizimini joriy etish orqali xizmat ko'rsatishni tezlashtirish.

Ekoturizm va gastronomik turizmni rivojlantirish:

- Zarafshon milliy bog'i va boshqa tabiiy hududlarda ekoturizm klasterlarini shakllantirish, infratuzilma va xizmat sifatini oshirish.
- Orzu Mahmudov ko'chasida gastronomik turizm zonasi tashkil etish, turli xalqlar taomlarini taqdim etuvchi restoranlar va tungi xizmatlarni joriy etish.

Kadrlarni tayyorlash:

- “Ipak yo'li” turizm xalqaro universiteti faoliyatini kengaytirib, ekskursovodlar, gidlar va turizm sohasi mutaxassislarini tayyorlashni kuchaytirish.
- Xorijiy tajribadan (masalan, Turkiya, Koreya) foydalanib, xizmat ko'rsatish standartlarini oshirish.

Tashviqot va marketing:

- Xalqaro turizm yarmarkalarida (masalan, Toshkent xalqaro turizm yarmarkasi) Samarqand brendini targ'ib qilish.
- Raqamli platformalar va ijtimoiy tarmoqlar orqali Samarqandning turistik imkoniyatlarini targ'ib qilish, xorijiy bozorlarda ma'lumotni ko'paytirish.

Davlat-xususiy sheriklik:

- Xususiy investorlarni jalb qilish uchun imtiyozlar va grantlar taqdim etish, turizm loyihalarini moliyalashtirishni kengaytirish.
- Mahalliy aholi va kichik biznesni turizm faoliyatiga jalb qilish, oilaviy mehmon uylarini rivojlantirish.

Samarqand viloyati turizmni rivojlantirish uchun ulkan salohiyatga ega, ammo mavjud resurslardan to'liq foydalanish uchun infratuzilma, xizmat sifati va tashviqotni yaxshilash zarur. Davlat siyosati, xususiy sektor va xalqaro hamkorlikni birlashtirish orqali Samarqandni xalqaro turizm markaziga aylantirish mumkin. Yuqoridagi takliflar amalga oshirilganda, viloyat nafaqat sayyohlar oqimini oshiradi, balki iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishga ham katta hissa qo'shadi.

Samarqandning turistik resurslari iqtisodiy rivojlanish uchun katta imkoniyatlar yaratadi, ammo ularni samarali boshqarishda bir qator muammolar mavjud. Masalan, "Zarafshon milliy bog'i"da ekoturizmni rivojlantirish bo'yicha takliflar ilgari surilgan bo'lsa-da, ular amalda))[^] amalda qo'llanilmaydi. Buning sababi infratuzilma va kadrlar tayyorlashdagi kamchiliklardir. Xorijiy tajribalar, masalan, Turkiyada ekoturizmni rivojlantirish tajribasi, Samarqand uchun foydali bo'lishi mumkin. Bundan tashqari, davlat-xususiy sherikchilik munosabatlari turizm infratuzilmasini rivojlantirishda muhim rol o'ynashi mumkin. Biroq, mahalliy aholi orasida turizmning salbiy ta'sirlari, masalan, narxlarning ko'tarilishi kabi muammolar ham e'tiborga olinishi kerak.

Xulosa

Samarqand viloyati turistik resurslardan foydalanish bo'yicha katta salohiyatga ega, ammo infratuzilma, targ'ibot va kadrlar tayyorlash sohasidagi muammolar rivojlanishni cheklamoqda. Quyidagi takliflar ushbu muammolarni bartaraf etishga yordam beradi:

Infratuzilmani rivojlantirish: Davlat-xususiy sherikchilik asosida yangi mehmonxonalar va transport tarmoqlarini qurish.

Targ'ibotni kuchaytirish: Xorijiy ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlarda Samarqandning turistik imijini targ'ib qilish.

Kadrlar tayyorlash: "Ipak yo'li" turizm xalqaro universitetida gidlar va xizmat ko'rsatuvchi xodimlarni tayyorlash dasturlarini kengaytirish.

Ekoturizmni rivojlantirish: "Zarafshon milliy bog'i"da ekoturizm klasterlarini tashkil etish.

Mahalliy aholi manfaatlarini hisobga olish: Turizmning mahalliy aholi uchun narxlar oshishiga olib keladigan salbiy ta'sirlarini kamaytirish uchun subsidiyalar joriy etish.

Ushbu chora-tadbirlar Samarqandning turistik salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishga va viloyatni jahon turizm bozorida yetakchi markazga aylantirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ipak yo'li" turizm xalqaro universitetini tashkil etish to'g'risida"gi qarori (PQ-3815, 28.06.2018).
2. Asher, A. (2007). *Tourism and Economic Development*. London: Routledge.
3. Alimova, M. (2017). *Hududiy turizm bozorining rivojlanish xususiyatlari va tendensiyalari*. Toshkent: TDIU.
4. Buzrukxonov, S. (2023). *Samarqand viloyati ekologik turizm salohiyatidan samarali foydalanish asosida ekoturizm klasterlarini shakllantirish*. ResearchGate.
5. Gudratli, A.M. (2024). *Turizmning mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri*. ScienceProblems.uz.
6. These sustainable travel sites will help you cut the carbon emissions of your next holiday.
<https://travelweekly.co.uk/news/air/googledatashows-growing-consumer-demand-for-sustainable-travel> (2021 yil 30 noyabr).
7. Муминов Н.Г. Перспективы развития государственного управления в сфере туризма в Узбекистане // Экономика и финансы (Узбекистан), 2022 г, №5, С.210.
8. Raxmonov Shuxrat Shavkatovich, and Alimova Mashxura Toirxonovna. «Туризм мощный катализатор социальноэкономического развития региона» *International Journal of Innovative Technologies in Economy*, no. 3 (15), 2018, pp. 37
9. G'olib Hasanov. *Samarqand jahon turizm markaziga aylanadi*.
<https://zarnews.uz/uz/post/samarqand-jahonturizm-markaziga-aylanadi> (2019 yil 27 iyul)